

**КУ «Централізована міська бібліотечна система для дорослих» м.
Одеси**

Центральна міська бібліотека ім. І. Франка

Організаційно-методичний відділ

Методичні рекомендації

**Електронні (віртуальні) книжкові виставки - новий вид
інформаційного обслуговування користувачів: методичні
рекомендації на допомогу бібліотекарям .**

Упорядник і редактор:

Завідуюча ОМВ

Дементьєва С.

Одеса, 2023

Бібліотеки стрімко втрачають монополію на володіння інформацією в систематизованому вигляді. У спільноти з'явилася можливість вибору між зверненням до реальної бібліотеки чи до віртуальних ресурсів мереж. І вибір дедалі частіше робиться на користь Інтернету. Бібліотека, звісно ж, продовжуючи виконувати функції посередника між інформацією та споживачем, мусить пристосовуватися до реалій.

Уже сьогодні для бібліотек є звичними нові послуги, які надаються читачеві віртуально, без фізичного контакту з ним. Це: електронна доставка документів (ЕДД), віртуальні довідкові служби, віртуальні путівники ресурсами Інтернету, он-лайн доступ до баз даних та електронних каталогів, тематичні веб-проекти. На черзі - створення електронних бібліотек, віртуальне обслуговування користувачів.

Використання нових технологій дає змогу впроваджувати інновації і в найстарішу традиційну форму бібліотечного обслуговування - виставкову. Прикладом цьому є електронні (віртуальні) виставки, що набули широкого поширення в роботі бібліотек.

ЩО ТАКЕ ЕЛЕКТРОННА (ВІРТУАЛЬНА) ВИСТАВКА?

Існує кілька визначень електронної (віртуальної) книжкової виставки:

1. "Анімація із зображенням картин, книжок, інших ресурсів, прес-релізи, відомості про роботи та авторів";
2. "3D-анімаційна мандрівка з детальними даними про авторів, художників, списками літератури, інформацією з інших Інтернет-сайтів";
3. "Новий, багатофункціональний інформаційний ресурс, синтез традиційного книжкового та новітнього електронного способів подання широкому колу користувачів інформації".

Створення електронних інформаційних ресурсів обов'язково спирається на традиційну методику і включає сучасні можливості електронного комп'ютерного середовища. На матеріалі будь-якої книжкової виставки можна розробити її електронний варіант і вона набуде форми комп'ютерної презентації.

Віртуальну виставку ми розглядаємо як он-лайн сервіс у мережі Інтернет для віддаленого користувача, тобто користувача, який не прийшов до бібліотеки, а користується послугами бібліотеки віддалено і бажає отримати якийсь інформаційний сервіс, не відходячи від комп'ютера.

Під поняттям "віртуальна книжкова виставка" розуміють і презентацію книжок в електронному форматі Power Point, і електронну виставку повністю оцифрованих видань, і повні цифрові авторські колекції творів.

СТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОЇ (ВІРТУАЛЬНОЇ) ВИСТАВКИ.

Підходи до організації електронних виставок вельми різноманітні: від традиційної, консервативної форми, що стала традиційною, - зображення обкладинок книжок та анотацій видань у форматі документа Word, до анімаційної подорожі до світу книжки.

При організації електронних книжкових виставок слід чітко дотримуватися стандартів представлення традиційних книжкових. Виставка має складатися з розділів і містити:

візуальну презентацію книжок (зображення обкладинок, розгорнутих книжок, зокрема з можливістю інтерактивного гортання сторінок, розвороти, ілюстрації, карти, фотографії);

бібліографічний опис книжок;

аналітичну інформацію залежно від цільового та читацького призначення (анотації, цитати, біографічні довідки, рецензії, відгуки читачів);

оцифровані частини книжок або їх фрагментів;

посилання на повні тексти книги, якщо вони доступні в бібліотеці або мережі Інтернет.

Також, можна розмістити матеріали за темою виставки:

посилання на інтернет - ресурси (біографії, критичні статті, рецензії, відгуки, тематичні сайти).

відомості про наявність книжок в інших бібліотеках, інтернет-магазинах тощо.

ОФОРМЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ (ВІРТУАЛЬНОЇ) ВИСТАВКИ. НА ЩО СЛІД ЗВЕРНУТИ УВАГУ.

Під час роботи над виставкою велика увага приділяється дизайнерським рішенням: за допомогою кольору, графіки, анімації з'являється можливість створити настрій, привернути увагу, підкреслити і виділити важливі моменти. Використання анімаційних заставок допомагає електронну (віртуальну) виставку зробити живою та динамічною. Застосування флеш-технології дає можливість використовувати аудіо- та відео-формати (тобто звукові файли та відеоролики), зробити виставку мультимедійною та інтерактивною.

Інтерактивний режим - діалоговий режим, за якого людина і комп'ютер обмінюються даними. Ознайомившись із запропонованою інформацією, користувач має можливість: висловити свою думку, додати свій матеріал, узяти участь в обговоренні в режимі "он-лайн", тобто створити зворотний зв'язок.

І, звісно ж, представлений матеріал має бути якісним.

Перший слайд зазвичай містить інформацію, що стосується віртуальної виставки загалом. Усі наступні слайди - окремі експонати виставки. Зоровий ряд віртуальної виставки представляють ілюстративним матеріалом. Сам текст, що супроводжує і розкриває зоровий ряд, має складатися з цитат, анотацій, біографічних довідок. Рекомендується розміщувати підказки та довідкові повідомлення у верхній частині екрана.

Під час використання анімації враховуються два варіанти режиму показу: в автоматичному режимі, без спеціального супроводу та демонстрація, що регулюється користувачем. Доцільно використовувати анімаційні ефекти стосовно тексту цілком або його фрагментів. Поява тексту за принципом друкарської машинки уповільнює час перегляду, а великий текст стомлює зір. Під час використання традиційних малюнків і фотографій важливо правильно вибрати масштаб зображення і вдало використовувати колірну палітру. При цьому якщо графічне зображення подається на екрані разом із текстом, то рекомендується залишати 1/2 екрана порожнім: розмір деталей має відповідати роздільній здатності екрана та гостроті людського зору.

Обов'язкові умови для забезпечення зорового комфорту користувачів під час роботи з інформацією в електронному вигляді:

контрастність зображення відносно фону необхідно вибирати з урахуванням розмірів об'єкта: що менший його розмір, то вищою має бути контрастність;

яскравість об'єкта має бути в розумних межах. Електронне подання інформації передбачає акуратне поводження з колірною гамою.

Під час вибору кольору фахівці рекомендують керуватися такими принципами:

червоний і синій кольори найбільше привертають увагу, проте синій колір малоприслужний для забарвлення дрібних графічних об'єктів, що вимагають максимальної чіткості зображення. Для цих цілей використовують кольори жовто-зелений, жовтий і помаранчевий, а синій колір застосовують для акцентуючої підкладки під графічні елементи, що виділяються;

темно-фіолетовий, темно-зелений, лимонно-жовтий, жовто-зелений і блідо-рожевий відтінки та поєднання викликають негативні реакції, і ними слід користуватися обережно;

найбільшу чутливість око має до випромінювання жовто та зеленого кольору, найменшу - до фіолетового та червоного;

розмір символу має бути узгоджений із гостротою зору людини; він також впливає на швидкість і правильність сприйняття інформації;

оскільки простір віртуальної виставки обмежується розміром монітора, не варто перевантажувати її спецефектами та кольоровим розмаїттям - увага користувача не повинна розсіюватися на відволікаючі моменти. Виняток становлять виставки для дітей, яких приваблюють барвистість, ефекти анімації. Але все ж потрібно пам'ятати, що велика кількість анімації, фото, картинок збільшує час завантаження сторінки.

Бажано випробувати не тільки різні форми подачі матеріалу, а й різні сервіси для створення електронних (віртуальних) виставок. Це дасть змогу порівняти їхні можливості, обрати варіант, що найбільше сподобався. У процесі освоєння різних сервісів, буде напрацьовано корисний досвід, складеться свій стиль створення віртуальних виставок.

СЕРВІСИ, ЯКІ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ У СТВОРЕННІ ВИСТАВОК.

Power Point. Найпростіша електронна виставка може бути створена у форматі "Power Point". Ця програма служить для створення презентацій, використовуючи впорядкований набір слайдів, для графічного пояснення виступів на семінарах, конференціях тощо. У цьому випадку у Вас вийде набір кольорових картинок - слайдів, який зберігається у файлі спеціального формату.

PhotoPeach. Сервіс хороший для створення простих, але яскравих виставок новинок літератури, тематичних книжкових виставок. Мінус цього сервісу в тому, що він працює тільки з

файлами зображень. Якщо ви хочете вставити у свою електронну виставку текст (цитати, уривки з книжки тощо), то вам доведеться спершу підготувати спеціальні слайди з цим текстом у будь-якому графічному форматі, з яким працює Photopeach (jpg, tiff, gif тощо). Далі працюємо так само, як і з будь-яким іншим хмарним сервісом. Реєструємося на сайті Photopeach.com, завантажуюмо заздалегідь підготовлені зображення, спеціальними інструментами вибудовуємо зображення в необхідному порядку, вводимо назву слайд-шоу, тобто в нашому випадку - назву виставки, налаштовуємо швидкість показу слайдів. Сервіс дає змогу озвучити демонстрацію продукту однією із запропонованих на вибір музичних тем. Мультимедійна віртуальна книжкова виставка готова.

BannerSnack. За допомогою цього сервісу можна створити нескладну і яскраву книжкову фотовиставку або "бібліобанер", який можна редагувати в будь-який час. У банер, крім картинок, можна вставляти відео.

Sharesnack. Сервіс дає змогу створити озвучену виставку за творчістю одного письменника або за конкретною темою. Продукт створюється простим способом: у пропоновану форму вставляються посилання на відео з YouTube. Ваш слайд відображає лише картинку і звук із завантаженого відео. Картинку можна завантажити свою. Це можуть бути портрети письменника або обкладинки книжок, які ви представляєте.

HelloSlide.com. Цей сервіс вміє озвучувати вже створені презентації. Сервіс схожий на Slideshare, однак працює не з PPT файлами, а з файлами у форматі PDF. Але не засмучуйтеся, існує безліч безкоштовних програм для конвертації PPT у PDF, за допомогою яких ви легко перетворите свою PPT-презентацію на необхідний для роботи з цим сервісом файл. Після реєстрації завантажуйте на сайт сервісу файл із презентацією (вже у форматі PDF). Для кожного слайда вводиться текст, який буде промовлятися голосом під час демонстрації. Далі HelloSlide генерує аудіофайли для цієї презентації. Готову публікацію, як і у

випадку з описаними раніше сервісами, залишається тільки розмістити на інтернет-ресурсах вашої бібліотеки.

Popplet. Сервіс надає можливості для створення складнішої і ширшої виставки, навіть якщо це виставка однієї книги. Він дозволяє створювати розгорнуті виставки з розділами, цитатами, ілюстраціями. Сюди можна вставити відео, аудіоматеріали та текст російською мовою. Крім того, сервіс ідеальний для організації колективної роботи читачів над створенням електронної виставки. Кожен з учасників може працювати над своїм розділом виставки.

Playcast. Сервіс дає змогу створити невелику виставку - листівку за окремим твором із використанням тексту, фотографій, музики.

ZooBurst. Сервіс для створення 3D-книги. Як варіант - спільне створення виставки - казки. Для вставки картинок використовується бібліотека ClipArt, але можна завантажувати і свої картинки.

Calameo. Сервіс для створення повноцінних електронних виставок. Сервіс пропонує публікувати в Інтернет документи у вигляді книги, газети, журналу, брошури. Під час роботи з підготовленими за допомогою Calameo матеріалами створюється відчуття роботи з паперовими документами: можна перегортати сторінки, відзначати цікаві місця, збільшувати масштаб зображення. Публікація може супроводжуватися музикою. Як і для всіх веб - сервісів, для роботи з даним функціоналом, потрібно створити свій аккаунт на сайті Calameo.com, тобто зареєструватися.

Цей сервіс може працювати практично з будь-якими форматами, тому попередній матеріал для презентації ви можете підготувати все в тій самій програмі Power Point або в редакторі MSWord.

У презентацію можна включати гіперпосилання на інтернет-ресурси, які будуть автоматично "підтягуватися" з Інтернету під час демонстрації вашого продукту. Під час використання сервісу вам потрібно всього лише дотримуватися

покрокової інструкції. По закінченню роботи ви отримаєте яскраву, музичну, електронну виставку, яку буде цікаво дивитися всім вашим користувачам.

Prezi. Сервіс для створення виставки - презентації нового покоління, в якій можна весь матеріал згорнути в одну картинку, а збільшивши той чи інший слайд, зробити акцент на певному тексті, слові, зображенні. Це програмне забезпечення дає змогу створювати медіа-презентацію, ніби замальовуючи свої ідеї на віртуальному полотні. Спеціальні інструменти дадуть змогу наближати та видаляти презентаційні слайди. Презентація набуває рис схожості з комп'ютерною грою. Виставка, виконана в цій техніці, дуже сподобається нашим маленьким читачам. Використовувати Prezi дуже легко. Заходите на сайт сервісу, реєструєтесь, обираєте шаблон, який вам сподобався, і починаєте творити. Готову презентацію можете демонструвати на веб-ресурсах своєї бібліотек.

Dipity (стрічка часу). Цей сервіс - ідеальний варіант для створення виставки - хроніки за творчістю письменника. Її можна доповнювати ілюстраціями, відеоматеріалами, посиланнями, мапою та переглядати створене в трьох режимах на вибір: як стрічку часу; кожен подію окремо; список подій; місця подій, зазначених при створенні мапи, яка призначена для створення так званих хронологічних стрічок, або стрічок подій (Timeline). До кожної події можна додати зображення, текст, відео, гіперпосилання. Починаючи роботу з Dipity необхідно зареєструватися, після чого ви отримаєте URL-адресу, де зберігатимуться створені вами продукти. Під час створення стрічки часу необхідно налаштувати її назву, опис, тематику. Отриману хронологічну стрічку також можна помістити на свій сайт або блог. Бібліотекарі досить успішно пристосували сервіс Dipity для створення книжкових виставок, і в результаті отримали ще один чудовий інструмент віртуальної демонстрації книг та інших документів. Цей сервіс особливо підійде для оформлення персональної книжкової виставки. Можна створити й тематичну книжкову експозицію. Практично, сервіс надає можливість

створювати корпоративну книжкову експозицію, в якій беруть участь кілька бібліотек.

Для створення віртуальної виставки використовуються й такі програми як Microsoft Office, Windows Movie Maker, Веб-альбом Picassa.

Windows Movie Maker - відеоредактор від Microsoft, який дуже популярний серед користувачів. Він не належить до класу професійних редакторів і може використовуватися навіть найбільш недосвідченими користувачами. За допомогою Windows Movie Maker ми зможемо відносно легко створити відео, або, наприклад, слайд шоу. Загалом вся робота з програмою полягає в перетягуванні на тимчасову шкалу відео, аудіо та фото, і додаванні ефектів. За допомогою цього простого відеоредактора ми можемо обрізати відео, або накласти на його звукову доріжку. А так само можна додавати ефекти, заголовки і титри. Всі ефекти можна попередньо переглянути "в живу" і тільки потім застосовувати їх. Заголовки і титри можна використовувати, наприклад, під час створення слайд-шоу.

Windows Movie Maker призначений насамперед для створення нескладних, але часом дуже ефектних роликів із відео або фото. Підтримується безліч форматів відео: AVI, ASF, DVR-MS, MPEG, MPG, MP2, WMV, M1V, WM, MPV2. Але зберегти кінцеве відео можна тільки у форматі WMV.

Програма Веб-альбом Picassa. Її можливості:

- завантаження фотографій до комп'ютера зі сканера і камери, перегляд фотографій у звичайному і повноекранному режимах, у тому числі у вигляді слайд-шоу;
- редагування фотографій, кадрування і вирівнювання, застосування до фотографій різних ефектів, у тому числі корекція ефекту червоних очей;
- присвоєння фотографіям ярликів і ключових слів;
- роздруківка фотографій, створення колажів фотографій;

- надсилання фотографій електронною поштою, публікація їх у блогах, створення на основі фотографій екранних заставок і компакт-дисків зі слайд-шоу з фотографій.

Складніші віртуальні книжкові виставки можна створювати з використанням сервісів OpenClass і Google .

Зверніть увагу, що практично всі сервіси веб 2.0, за допомогою яких ми пропонуємо вам звертатися, хороші тим, що ви публікуєте готовий демонстраційний продукт на віддаленому сервері, там же його зберігаєте, а потім просто розміщуєте на будь-яких бібліотечних інтернет-ресурсах.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОЇ (ВІРТУАЛЬНОЇ) КНИЖКОВОЇ ВИСТАВКИ.

I. Розробка моделі виставки:

Оберіть тему вашої виставки. Проаналізуйте, який матеріал буде вам необхідний для її організації;

Підберіть необхідні вам книжки та ілюстрації;

Складіть схему виставки.

II. Технічна підготовка проекту:

Проведіть сканування ілюстрацій, підготуйте текстові матеріали;

Створіть на диску окрему папку, в якій зберігатимуться ваші попередні матеріали.

III. Оформлення робіт у форматі одного із сервісів:

Створіть слайди презентації, або відео;

Проілюструйте слайди, використовуючи підготовлені матеріали, а також ефекти анімації;

Проведіть попередній перегляд виставки. Виправте помічені вами недоліки та підготуйте виставку до показу.

IV . Проведення презентації (презентацію можна перевести у формат "відео", що дасть змогу викласти цей файл у блог або на сайт).

Моделями електронних виставок можуть бути:

виставки однієї книжки, розгорнуті виставки з розділами, текстом, цитатами, ілюстраціями та відео і аудіоматеріалами, презентація обкладинок і коротких анотацій до книжок із музичним супроводом, виставки книжок у вигляді 3D-книжки;

фотовиставки, виставки книг у вигляді інтерактивних плакатів, виставки - вікторини, виставки - уроки, відеоогляди з рекомендаціями бібліотекаря, тематичні виставки;

озвучені виставки та виставки - "листівки" за окремими літературними творами, виставки - "ілюстрації" з "багатими" мультимедійними матеріалами тощо.

ЕЛЕКТРОННА (ВІРТУАЛЬНА) ВИСТАВКА:

МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ.

1. Представлення електронної виставки в Інтернет дає можливість дистанційного спілкування бібліотекарів з користувачами.
2. На виставці можна представити багато книжок, не займаючи реального простору бібліотеки.
- 3 Використання інформаційних технологій робить виставку живою та динамічною. Яскраві, барвисті, з використанням ігрових моментів, електронні виставки привабливі для читачів, і особливо для дітей.
4. Виставка не обмежена місцем і часом - з будь-якого комп'ютера, у будь-якому місці, 24 години на добу, 7 днів на тиждень доступна інформація за запропонованою темою. Роботу виставки можна запускати в автоматичному режимі, без спеціального супроводу оснастивши її озвученим текстом. Електронні виставки можуть функціонувати як завгодно довго і навіть постійно.

5. Є можливість переспрямувати користувача на інші ресурси, помістивши посилання на системи пошуку книжок як у самій бібліотеці, так і в Інтернеті.

6. Розміщення виставки на сайті бібліотеки, а також рекламних посилань на неї на інших сайтах або блогах, сторінках у соціальних мережах, дає змогу збільшити кількість її відвідувачів, а отже, і потенційних користувачів.

7. В електронному варіанті виставки в будь-який час можна змінити слайди та їхнє розташування, прибрати непотрібні, вставити нові, змінити колірну гамму або загальний дизайн.

8. Виставка в електронному варіанті мобільна. Її можна використовувати для демонстрації в різних аудиторіях під час виїзних заходів.

Таким чином, мобільна, компактна та змістовна електронна (віртуальна) виставка є актуальним провідником у великому потоці інформації, що дозволяє бібліотекам заявити про себе в мережі та знаходити нових користувачів.

Демонстрація електронних виставок, дає поштовх для просування книги та читання серед дітей. Однак не слід забувати, що електронна виставка ніколи не замінить повністю живе спілкування з книгою. У бібліотеках для дітей контакт «обличчям до обличчя» залишається основним у роботі з дошкільнятами та учнями молодшого віку.

Література:

- 1. Бондаренко В. Віртуальні виставки як дистантна бібліотечна послуга / В. Бондаренко // Наук. пр. Нац.**

б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. –Вип. 41. – С. 467–478.

2. Віртуальна виставка. - /Українська бібліотечна енциклопедія.-
<https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0>
3. Віртуальні виставки літератури: ефективний інструмент промоції фонду: інформ.-метод. матеріали / Департамент культури і туризму Харків. облдержадмін., Харків. обл. універс. наук. б-ка ; [ред.-уклад. О. В. Зубренко]. – Харків : ХОУНБ, 2021. – 16 с.
4. Давидова Л. П. Книжкова виставка – основна форма популяризації книги та змістового розкриття книжкового фонду// Л.П. Давидова. – Шкільна бібліотека. – 2010. - № 4. – с.47.
5. Кудря Л. Віртуальна книжкова виставка – нова форма популяризації документів / Л. Кудря // Бібл. планета. – 2009. – № 1. – С. 37-39. — Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2009_1_14
6. Моїсєєва С. Віртуальна книжкова виставка в бібліотеці / Світлана Моїсєєва // Шкіл. бібл.-інформ. центр. — 2013. — № 8. — С. 22—26.
7. Ржеуський А. Безкоштовні веб-сервіси для створення бібліотечних мультимедійних продуктів: порівняльний аналіз / Антоній Ржеуський, Наталія Кунанець, Остап Малиновський // Бібл. вісн. — 2017. — № 1. — С. 17—26. — Текст статті представлено також в інтернеті:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2017_1_5.

